

SaneVita
Centre

Na věku záleží

Odborná zpráva o dostupnosti nikotinových výrobků, začátcích užívání a možnostech účinnější ochrany nezletilých.

67,3 %

respondentů se zkušeností
s nikotinem začalo užívat nikotin
ještě před dosažením plnoletosti

Zpráva v kostce

- Výzkum STEM/MARK, reprezentativní vzorek 707 mladých dospělých ve věku 18–22 let, kteří někdy vyzkoušeli nikotinový výrobek, sběr dat 6/2026
- 6 hlavních datových zjištění
- 6 konkrétních doporučení pro praxi

PODĚKOVÁNÍ

Výzkum realizovaný v rámci činnosti neziskové organizace Na věku záleží z. ú. vznikl s podporou skupiny Invest Gate a.s.

Odbornou interpretaci dat zajistil adiktologický tým SaneVita Centre (www.sanevita.cz).

SaneVita
Centre

1 | ÚVODNÍ SLOVO

Dostupnost je klíčovou součástí prevence závislosti

Adiktologové se s důsledky užívání nikotinu setkávají v okamžiku, kdy už nejde o jednorázový experiment, ale o návyk propojený se stresem, vztahy, každodenní rutinou a obtížemi při odvykání. Proto považujeme za důležité dívat se nejen na léčbu, ale také na podmínky, ve kterých první zkušenost vzniká.

U dospívajících je tato otázka zvláště naléhavá: nikotin je vysoce návykový a expozice v období dospívání může nepříznivě ovlivňovat vyvíjející se mozek, zejména procesy související s pozorností a učením (WHO, 2026). Česká část studie ESPAD 2024 navíc zjistila současné užívání některého tabákového či nikotinového výrobku u 37 % šestnáctiletých; e-cigaretu užilo v posledních 30 dnech 31,2 % a denně nebo téměř denně 14,8 % studentů (Chomynová a Dvořáková, 2026). Výzkum Státního zdravotního ústavu NAUTA 2025 ukázal užívání nikotinu u 38,8 % mladých lidí ve věku 15–24 let a denní užívání u 26,0 %.

Tento výzkum zadaný neziskovou organizací Na věku záleží vznikl proto, aby doplnil výše uvedená zjištění o detailní pohled na věk první zkušenosti, na cesty získávání výrobků a fungování kontroly věku před dosažením plnoletosti. Nabízí metodicky odlišné šetření, které je důležité pro doplnění kontextu problematiky nikotinových závislostí.

Hlavní výzkum byl doplněn také menším orientačním šetřením mezi současnými středoškoly ve věku 15–17 let. Jeho cílem nebylo odhadnout rozšíření užívání v celé populaci, ale doplnit retrospektivní zkušenosti mladých dospělých o aktuální vnímání dostupnosti přímo mezi dnešními nezletilými.

Výzkum Na věku záleží obrací pozornost k jednoduché, ale zásadní otázce: jak se mladí lidé dostávají k nikotinovým výrobkům před dosažením plnoletosti, přestože jejich prodej i bezúplatné přenechání osobám mladším 18 let český zákon zakazuje? Odpovědi mladých dospělých ukazují, že legislativní hranice existuje, ale v každodenní praxi ji oslabuje nepravidelná kontrola věku, dostupnost prostřednictvím vrstevníků i možnost přesunout nákup jinem.

Předmětem této zprávy není spor o jednotlivé výrobky. Předmětem je otázka, proč se k nim nezletilí stále snadno dostávají, přestože jim je zákon zakazuje prodávat.

PhDr. Bc. ALENA HRICOVÁ, Ph.D.

člen správní rady
Na věku záleží z.ú.

ZÁKON EXISTUJE.

ROZHODUJE ALE, ZDA FUNGUJE V PRAXI.

Česká publika má jasnou věkovou hranici a 83,7 % respondentů zákaz prodeje osobám mladším 18 let podporuje. Současně 83,9 % považuje získání nikotinových výrobků nezletilými za snadné a 71,8 % se domnívá, že se zákaz dostatečně nedodrжуje. Hlavní mezerou proto není absence pravidla, ale jeho důsledné uplatňování v praxi.

2 | VÝSLEDKY V KOSTCE

Šest faktů, jež nelze přehlížet

67,3 %

poprvé vyzkoušelo nikotin
před 18. rokem

31,2 %

začalo nikotin pravidelně
užívat už před plnoletostí

52,4 %

si před 18. rokem alespoň
jednou koupilo výrobek samo

44,6 %

muselo věk prokázat nejvýše
jednou z pěti nákupů

83,9 %

považuje dnešní získání nikotinu
nezletilými za snadné

71,8 %

má za to, že se zákaz prodeje
v praxi nedodržuje dostatečně

Pozn.: základy jednotlivých ukazatelů se liší. Údaje 52,4 % a 44,6 % se vztahují pouze k příslušným podskupinám respondentů; podrobnosti jsou uvedeny u jednotlivých kapitol.

3 | ZÁKON A REALITA

Funguje právní hranice v praxi?

Česká legislativa problém formálně řeší. Data však ukazují, že samotný zákaz bez důsledného ověřování věku nevytváří spolehlivou překážku.

Co požaduje zákon

Zákon č. 65/2017 Sb. zakazuje osobě mladší 18 let tabákové výrobky, elektronické cigarety, nikotinové sáčky a další výrobky obsahující nikotin nejen prodávat, ale také podávat nebo bezúplatně přenechat. Při prodeji na dálku musí počítačový systém věk spotřebitele elektronicky jednoznačně ověřit (§ 3 a § 6).

Z pohledu práva tedy nejde o chybějící věkový limit. S prodejem nikotinových výrobků pouze osobám starším 18 let podle výzkumu rozhodně nebo spíše souhlasí 83,7 % respondentů.

83,9 %

Získání nikotinových výrobků je pro nezletilé velmi nebo spíše snadné

Co zachytil výzkum

Indikátor	
Získání nikotinových výrobků je pro nezletilé velmi nebo spíše snadné	83,9 %
Zákaz prodeje se spíše nebo rozhodně nedodržuje dostatečně	71,8 %
Nikotinové výrobky je snazší získat než alkohol	38,9 %
Nikotin a alkohol jsou přibližně stejně snadno dostupné	38,6 %
Získat alkohol je snazší než nikotin	17,7 %

Zdroj: STEM/MARK (2026), vlastní zpracování. Zbývající podíly tvoří odpovědi „nevím“.

Pokud respondenti označili jeden z výrobků za snáze dostupný, více než dvakrát častěji uváděli nikotinové výrobky než alkohol (38,9 % oproti 17,7 %). Jde o vnímanou dostupnost, nikoli o přímé srovnání počtu kontrol. Výsledek však podporuje hypotézu, že praktická věková bariéra u nikotinových výrobků není dostatečně konzistentní.

Důsledné vymáhání zákazu prodeje nezletilým proto neznamená pouze ukládání pokut. Zahrnuje jasná pravidla pro ověřování věku, praktickou podporu a školení prodejců, pravidelné kontrolní nákupy, účinné a předvídatelné sankce při porušení pravidel, následnou kontrolu nápravy a transparentní zveřejňování výsledků.

CO LZE A NELZE ŘÍCI O VYMÁHÁNÍ V ČR

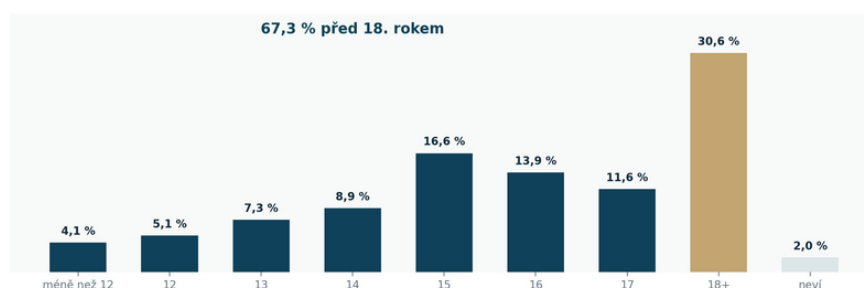
Česká obchodní inspekce provedla v roce 2025 v oblasti alkoholu a tabákových či nikotinových výrobků 7 439 kontrol; k 1 527 kontrolním šetřením byli přizváni nezletilí. Výroční zpráva ale výsledky prodeje alkoholu a nikotinu nezveřejňuje ve zcela srovnatelné struktuře. Z publikovaných souhrnných údajů nelze odděleně určit míru pochybení při prodeji alkoholu a jednotlivých kategorií nikotinových výrobků nezletilým a nelze tak zcela přesně hodnotit účinnost vymáhání zákazu prodeje nezletilým osobám. Samostatné a pravidelné zveřejňování výsledků podle typu výrobku by tuto datovou mezeru odstranilo (ČOI, 2026).

4 | ZAČÁTEK UŽÍVÁNÍ

Zkušenost často začíná před plnoletostí

Nejčastějším jednotlivým věkem prvního vyzkoušení bylo 15 let. Celkově začalo před osmnáctými narozeninami 67,3 % respondentů.

Věk pro první vyzkoušení nikotinového výrobku

Zdroj: STEM/MARK (2026), n = 707. Součet se může vlivem zaokrouhlení mírně lišit od 100 %.

Časný začátek souvisel s intenzivnějším současným užíváním. Denní užívání uvedlo 39,1 % těch, kteří výrobek poprvé zkusili před 18. rokem, oproti 28,5 % těch, kteří začali v 18 letech nebo později. Jde o statistickou souvislost v průřezových retrospektivních datech, nikoli o důkaz příčiny.

Patnáctý rok je nejčastěji uváděným konkrétním věkem první zkušenosti. Toto období často souvisí s přechodem na střední školu, větší samostatností a změnou vrstevnického prostředí.

78,9 %

respondentek uvedlo první zkušenost s nikotinovým výrobkem před 18. rokem

VÝRAZNÝ ROZDÍL PODLE POHLAVÍ

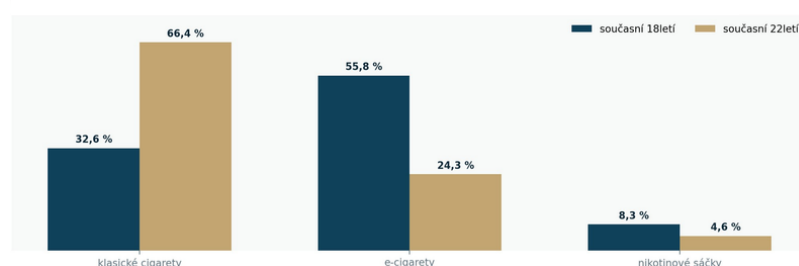
Mezi respondentkami se zkušeností s nikotinovým výrobkem uvedlo první zkušenost před 18. rokem 78,9 %, mezi respondenty-muži 56,7 %. Současně ženy častěji uváděly jako první výrobek e-cigaretu (42,7 % oproti 34,1 % mužů). Zjištění ukazuje, že preventivní komunikace nemůže vycházet pouze z tradičního obrazu dospívajícího kuřáka klasických cigaret.

5 | PROMĚNA TRHU

Věková kontrola musí držet krok s proměnou trhu

V celém souboru byly nejčastějším prvním výrobkem klasické cigarety (49,5 %) a e-cigarety (37,8 %). Pohled podle současného věku ale odhaluje rychlou generační změnu.

První výrobek: zřetelný generační posun k e-cigaretám

Zdroj: STEM/MARK (2026). Hodnoty jsou vážené podíly v jednotlivých věkových skupinách.

OD ZKUŠENOSTI K SOUČASNÉMU UŽÍVÁNÍ

Mezi respondenty, kteří e-cigaretu někdy vyzkoušeli, byly nejčastější jednorázové výrobky (84,0 %) a otevřené systémy (74,6 %). Mezi současnými uživateli e-cigaret naopak převažovaly otevřené systémy (69,4 %), zatímco jednorázové uvedlo 38,3 % a uzavřené systémy 17,2 %. Jako nejčastěji používaný typ označilo otevřený systém 68,7 % respondentů, pro které byla e-cigareta hlavním výrobkem.

Klasické cigarety zůstávají v celém souboru nejčastějším prvním výrobkem, u nejmladší věkové skupiny je však již předstihly e-cigarety. Kontrola prodeje proto nemůže zůstat spojována pouze s klasickými tabákovými výrobky, ale musí být stejně důsledná u všech výrobků podléhajících věkovému omezení.

Mezi současnými 18letými uvedlo jako první výrobek e-cigaretu 55,8 %, zatímco klasickou cigaretu 32,6 %. U současných 22letých byl poměr opačný: 24,3 % začínalo e-cigaretou a 66,4 % klasickou cigaretou. Protože jde o porovnání věkových kohort v jednom okamžiku, nelze změnu automaticky přičíst jedinému faktoru. Rozdíl je však natolik výrazný, že podporuje potřebu přesunout prevenci i kontrolu prodeje od výlučného zaměření na klasické cigarety ke všem nikotinovým výrobkům.

První výrobek	Celkem	18letí	22letí
Klasické cigarety	49,5 %	32,6 %	66,4 %
E-cigarety / vaping s nikotinem	37,8 %	55,8 %	24,3 %
Nikotinové sáčky	6,8 %	8,3 %	4,6 %

JEDNORÁZOVÉ E-CIGARETY JAKO VSTUPNÍ PRODUKT

Z respondentů, kteří začínali e-cigaretou, uvedlo 72,3 % jako první typ jednorázové zařízení. Výsledek pravděpodobně odráží období výrazného rozšíření jednorázových e-cigaret, kterým tato věková kohorta prošla. Výzkum však nezjišťoval, proč byl právě tento typ prvním vyzkoušeným zařízením.

6 | CESTY K VÝROBKU

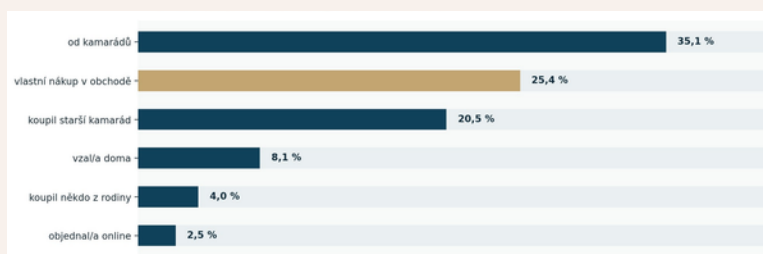
Vrstevníci jsou hlavní kanál. Prodejny však zůstávají zásadní.

Výsledky se vztahují k 514 respondentům, kteří uvedli první zkušenost s nikotinem před 18. rokem (podíly jsou vážené).

35,1 %

respondentů uvedlo hlavní cestu
k nikotinu před 18. rokem od kamarádů

Hlavní cesta k nikotinu před 18. rokem

Zdroj: STEM/MARK (2026). Otázka zjišťovala nejčastější cestu, proto podíly tvoří rozdělení jedné odpovědi.

Nejčastější cestou byly výrobky od kamarádů (35,1 %). Přímý vlastní nákup v obchodě ale uvedla čtvrtina (25,4 %) a dalších 20,5 % využívalo staršího kamaráda. Při samostatné otázce 52,4 % respondentů se zkušeností s nikotinovým výrobkem před 18. rokem uvedlo, že si výrobek před osmnáctými narozeninami alespoň jednou koupili sami v kamenné prodejně nebo internetovém obchodě; 21,7 % tak činilo opakovaně.

Mezi těmi, kterým se podařilo nakoupit, byly nejčastěji uváděným místem večerky a malé prodejny potravin. Právě na tento typ provozoven by proto měly přednostně mířit kontrolní nákupy, praktická školení a jednoduché nástroje pro ověřování věku.

Je také důležité upozornit, že výzkum nezjišťoval, kde výrobek původně získal kamarád nebo starší známý. Vrstevnícké předávání proto nelze oddělit od fungování celého distribučního řetězce.

Kde se nákup podařil

Typ prodejny	
Večerka / malá prodejna potravin	67,6 %
Trafika	50,1 %
Čerpací stanice	13,6 %
Supermarket / hypermarket	12,7 %
Bar / klub / restaurace	9,0 %

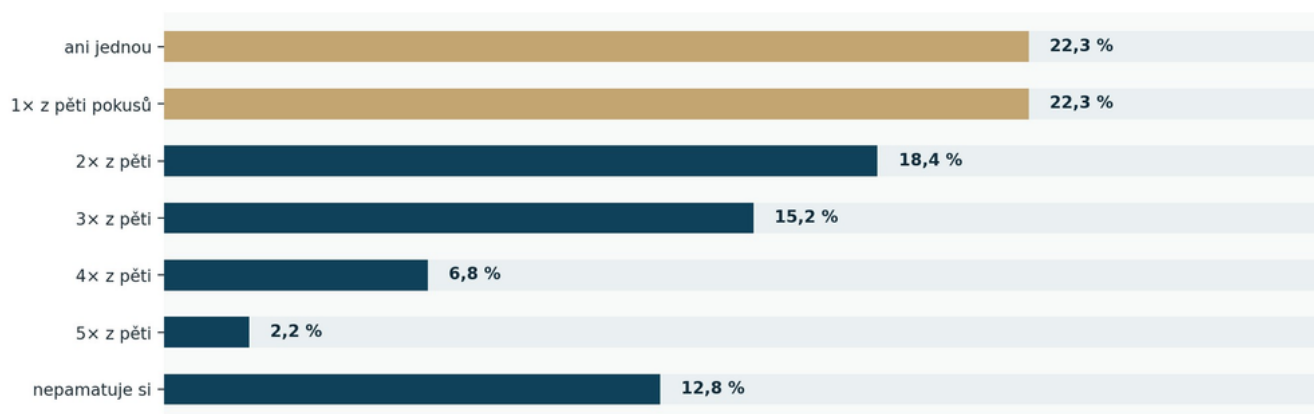
Zdroj: STEM/MARK (2026), 266 respondentů, kteří před 18. Rokem alespoň jednou sami nakupovali; podíly jsou vážené. Více možných odpovědí; součet přesahuje 100 %.

7 | KONTROLA VĚKU

Ověření dokladu není pravidlem

Mezi těmi, kteří před 18. rokem sami nakupovali, uvedlo 44,6 %, že po nich prodejce nechtěl doklad nikdy nebo pouze při jednom z pěti pokusů.

Jak často prodejce požadoval prokázání věku

Zdroj: STEM/MARK (2026), vážené n ≈ 266 nakupujících.

Pouze 2,2 % dotázaných bylo vyzváno k předložení dokladu nebo prokázání věku při každém z pěti pokusů o nákup. Odmítnutí navíc často neznamenal konec pokusu: 32,0 % zamířilo do jiné prodejny, 27,4 % požádalo někoho staršího a 18,1 % získalo výrobek od kamarádů (n= 164 respondentů, kterým byl prodej alespoň jednou odmítnut). V danou chvíli se výrobku vzdalo 21,2 % odmítnutých.

Online prodej: menší kanál, ale zřetelná slabina

Online prodej nebyl potvrzen jako hlavní cesta získávání výrobků před 18. rokem: jako nejčastější způsob jej uvedlo 2,5 % respondentů se zkušeností před plnoletostí. Přesto jej 13,6 % dotázaných alespoň jednou vyzkoušelo a část kontrolních mechanismů bylo zjevně snadné obejít (8,5 % bylo úspěšných).

Mezi těmi, kteří online nákup zkoušeli, uvedlo 31,3 % pouze potvrzení věku kliknutím a 15,4 % žádnou kontrolu. Mezi úspěšně doručenými objednávkami se objevovaly výdejní boxy (29,7 %) i výdejní místa či pobočky (41,7 %). Otázky připouštěly více odpovědí, podíly proto nelze sčítat.

2,2 %

dotázaných bylo vyzváno k předložení dokladu nebo prokázání věku při každém z pěti pokusů o nákup

PRAKTICKÝ ZÁVĚR

Jednotlivé odmítnutí funguje jen omezeně, pokud lze během několika minut změnit prodejnu, požádat plnoletého známého nebo použít slabě zabezpečený online kanál. Účinná ochrana musí být konzistentní napříč prodejnami i způsoby doručení.

8 | SOCIÁLNÍ PROSTŘEDÍ A PREVENCE

První zkušenost je společenská. Prevence musí být konkrétní.

Nejčastějším hlavním důvodem byla zvědavost, ale okolnosti prvního užití ukazují silnou roli vrstevníků, školního prostředí a běžnosti užívání nikotinu v okolí.

Okolnost / faktor	Podíl
První vyzkoušení s kamarády	61,1 %
Kamarádi / vrstevníci patřili k největším vlivům	57,2 %
První vyzkoušení ve škole nebo v jejím okolí	19,6 %
Stres nebo psychická nepohoda patřily k hlavním vlivům	23,2 %
Přitažlivé příchutě patřily k hlavním vlivům	18,9 %
Přibližně polovina či více blízkých přátel užívala nikotin	60,1 %

Zdroj: STEM/MARK (2026). Některé otázky umožňovaly více odpovědí.

Největší vliv na experiment s užíváním nikotinu mají vrstevníci a okolí respondentů. Naopak jen zřídka řadili dotázaní mezi tři největší vlivy reklamu či marketing výrobků (3,1 %) a jejich design (3,7 %). Sociální sítě a online obsah uvedlo 8,1 %.

Se školní prevencí zaměřenou na kouření nebo nikotin se před 18. rokem alespoň jednou setkalo 56,6 % respondentů. Z této skupiny však 72,1 % soudilo, že prevence spíše nebo rozhodně neměla reálný vliv na chování mladých lidí; pozitivní vliv vnímalo 20,6 %. Jde o zpětné subjektivní hodnocení, nikoli o evaluaci konkrétních programů. Výsledek ale upozorňuje, že pouhá přítomnost preventivní hodiny nestačí.

Zdroj: STEM/MARK (2026). U prvních tří indikátorů jsou spojeny dvě souhlasné kategorie.

KDO MÁ HLAVNÍ ODPOVĚDNOST

Největší jednotlivá skupina respondentů označila prodejce (33,2 %). Následovaly odpovědi všichni společně (15,1 %), rodiče (14,4 %), samotní mladí lidé (12,9 %) a stát a kontrolní orgány (9,5 %). Výrobce jako hlavního nositele odpovědnosti uvedlo 4,3 % respondentů. Výsledek podporuje správnost zaměření na fungování věkové bariéry a celého distribučního řetězce, nikoli pouze na vlastnosti konkrétního výrobku.

9 | DOPLŇUJÍCÍ ŠETŘENÍ

Aktuální pohled nezletilých

Orientační doplňující šetření mezi jihočeskými středoškoláky ve věku 15–17 let, n = 101.

Zatímco hlavní výzkum STEM/MARK retrospektivně zachycuje zkušenosti mladých dospělých ve věku 18–22 let, doplňující šetření přináší aktuální pohled lidí, kteří jsou stále mladší 18 let. Do anonymního dotazníkového šetření se zapojilo 101 studentů vybraných středních škol v Jihočeském kraji ve věku 15–17 let. Nejde o reprezentativní výzkum a jeho výsledky nelze zobecňovat na všechny české dospívající. Přináší však důležitou orientační sondu do toho, jak současní nezletilí vnímají dostupnost nikotinových výrobků a možná preventivní opatření.

76,2 %

nezletilých považuje získání
nikotinových výrobků za snadné

89,1 %

zná případ, kdy si nezletilý
výrobek sám koupil

54,5 %

nezletilých označuje větší kontrolu
prodeje za možné řešení

Snadná dostupnost jako běžná zkušenost

Celkem 76,2 % respondentů považovalo získání nikotinových výrobků osobami mladšími 18 let za velmi nebo spíše snadné. Ještě výraznější je skutečnost, že 89,1 % dotázaných uvedlo, že zná alespoň jeden případ, kdy si nezletilý dokázal nikotinový výrobek koupit. Jako nejčastější zdroje získávání byly uváděny večerky, starší kamarádi a vrstevníci.

Tato zjištění nelze považovat za přímé změření míry porušování zákona. Ukazují však, že snadná dostupnost a zkušenost s nákupem nezletilými jsou v prostředí dotázaných studentů široce známým jevem. Směřově tak doplňují hlavní výzkum STEM/MARK, podle kterého považuje získání nikotinových výrobků nezletilými za snadné 83,9 % mladých dospělých se zkušeností s nikotinem.

Užívání se v tomto souboru zvyšovalo s věkem

Aktuální užívání alespoň jednoho nikotinového výrobku uvedlo 34 ze 101 respondentů, tedy 33,7 %. Z těchto 34 současných uživatelů jich 19 uvedlo denní užívání.

V tomto výběrovém souboru se podíl aktuálních uživatelů výrazně zvyšoval s věkem: nikotinový výrobek užívali tři z 24 patnáctiletých, devět z 34 šestnáctiletých a 22 ze 43 sedmnáctiletých. Výsledek naznačuje, že období mezi 15. a 17. rokem může být významné pro přechod od prvního experimentování k pravidelnějšímu užívání. Vzhledem k velikosti a složení souboru jej však nelze interpretovat jako odhad prevalence v jednotlivých věkových skupinách české populace.

Také nezletilí nejčastěji požadují lepší kontrolu prodeje

Za opatření, které by mohlo nejvíce pomoci omezit začátky užívání, označili respondenti nejčastěji větší kontrolu prodeje – tuto možnost uvedlo 54,5 % dotázaných. Následovala souhrnná možnost omezení reklamy, atraktivních příchutí a obalů, kterou vybralo 43,6 %, a větší zapojení rodičů se 37,6 %.

Odpovědi ukazují, že ani sami nezletilí nevidí jediné opatření, které by problém samo vyřešilo. Největší podporu však získal krok přímo související s dostupností: důslednější kontrola prodeje. Doplnující šetření se tak v hlavním praktickém závěru shoduje se zjištěními STEM/MARK: **existující věková hranice musí být v každodenní praxi důsledněji uplatňována a doplněna cílenou prevencí, prací s rodiči a vrstevnickým prostředím.**

SNADNÁ DOSTUPNOST ZŮSTÁVÁ AKTUÁLNÍM PROBLÉMEM

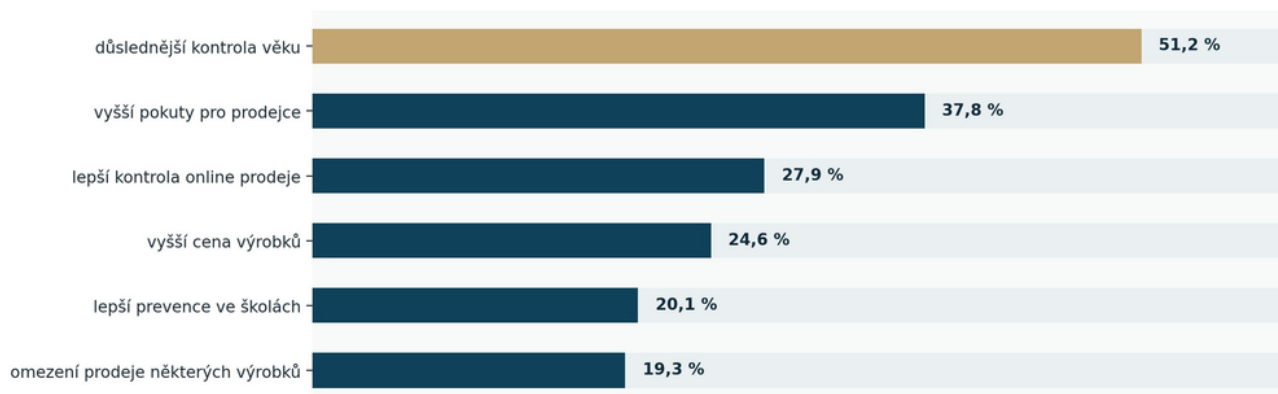
Hlavní výzkum popisuje, jak věková bariéra selhávala v minulých letech. Doplnující šetření mezi dnešními nezletilými naznačuje, že snadná dostupnost zůstává aktuálním problémem i nyní. Celkem 76,2 % respondentů považovalo získání nikotinových výrobků osobami mladšími 18 let za velmi nebo spíše snadné.

10 | DOPORUČENÍ

Šest kroků, které mohou snížit dostupnost

Výsledky neukazují na jediné opatření, které by problém samo vyřešilo. Největší podporu získala důslednější kontrola věku, následovaná vyššími pokutami a lepší kontrolou online prodeje. Odpovědi současně zahrnují prevenci, cenu i omezení některých výrobků. Účinná strategie proto musí kombinovat enforcement, podporu odpovědného prodeje, prevenci a průběžné vyhodnocování. Důslednější kontrola prodeje byla nejčastěji podporovaným opatřením nejen v hlavním výzkumu mladých dospělých, ale také v orientačním šetření mezi současnými nezletilými.

Co by podle respondentů nejvíce omezilo přístup nezletilých

Zdroj: STEM/MARK (2026), n = 707. Více možných odpovědí.

37,8 %

respondentů si myslí, že vyšší pokuty
pro prodejce by nejvíce omezily
přístup nezletilých k nikotinu

1

Zavést u prodejců jednotné pravidlo kontroly

Zavést u prodejců jednotné pravidlo kontroly dokladu u každého zákazníka, u něhož existuje pochybnost, zda dosáhl 18 let, podle jednotného a snadno kontrolovaného pravidla provozovny. Smyslem je odstranit rozhodování podle vzhledu zákazníka.

2

Pravidelné kontrolní nákupy a transparentní výsledky

Provádět opakované kontrolní nákupy v trafikách, večerkách, na čerpacích stanicích i online. Výsledky zveřejňovat samostatně podle typu výrobku, prodejního kanálu a regionu, aby bylo možné sledovat změnu v čase.

Kontrola musí být spojena s dostatečným odrazujícím, předvídatelnou a skutečně uplatňovanou sankcí. Součástí systému má být také nápravné opatření, proškolení provozovny a opakovaná kontrola.

3

Dvojitá bariéra u online prodeje

Elektronické ověření věku při objednávce doplnit ověřením dospělého příjemce při předání. Zamezit tomu, aby věkově omezené zboží končilo bez další kontroly v bezobslužném výdejním boxu.

4

Prevence dříve a podle reálných situací

Začít nejpozději před 15. rokem a přechodným střední školu. Pracovat především s tlakem vrstevníků, zvědavostí, stresem, snadnou dostupností a dojmem, že užívání nikotinu je běžnou normou. Součástí má být nácvik odmítnutí a korekce dojmu, že užívají „všichni“.

5

Včasná pomoc bez stigmatizace

Tým adiktologů SaneVita Centre doporučuje nabídnout mladým lidem arodinám snadno dostupný screening závislosti, krátkou adiktologickou intervenci a návaznou podporu při odvykání. Kontrola prodeje a odborná pomoc se doplňují; jedna nenahrazuje druhou.

6

Měřit dopad, ne počet aktivit

Opakovat výzkum v pravidelném intervalu při zachování srovnatelné metodiky a sledovat věk první zkušenosti, podíl samostatných nákupů, četnost kontroly dokladů, úspěšnost online objednávek a využití odborné pomoci. U školní prevence hodnotit změnu znalostí a chování, nikoli jen počet uskutečněných programů.

Cílem výzkumu ani týmu Na věku záleží, z.ú. není stavět všechny prodejce do role viníků. Většina obchodníků má zájem zákon dodržovat, potřebuje však jasná pravidla, snadno použitelné nástroje a rovné podmínky. Důsledná kontrola zároveň chrání odpovědné prodejce před nekalou konkurencí těch, kteří věk nekontrolují.

ROLE PROJEKTU NA VĚKU ZÁLEŽÍ

Projekt chce propojovat odborníky, stát, kontrolní orgány a obchodníky, pravidelně přinášet data o dostupnosti nikotinových výrobků nezletilým, vytvářet praktické nástroje pro odpovědný prodej a podporovat prostředí, ve kterém je kontrola věku běžným a očekávaným standardem.

Na věku záleží. Věk se kontroluje.

11 | METODIKA A ZDROJE

Jak byla zpráva zpracována

Výzkumný soubor

Zpráva vychází z anonymizovaných mikrodat a tabulkových výstupů výzkumu STEM/MARK pro neziskovou organizaci Na věku záleží. Sběr dat proběhl 24. - 28. června 2026. Soubor tvoří 707 respondentů ve věku 18–22 let z České republiky, kteří měli alespoň jednu zkušenost s nikotinovým výrobkem. Výsledky byly přepočítány s využitím dodané statistické váhy; vážený součet odpovídá $n = 707$.

Doplňující šetření zahrnovalo 101 respondentů ve věku 15–17 let z vybraných středních škol v Jihočeském kraji. Sběr dat probíhal v červnu 2026, účast nezletilých byla anonymní a dobrovolná. Soubor nebyl reprezentativní ani statisticky vážený. Převažovali v něm chlapci, sedmnáctiletí a studenti gymnázií. Výsledky slouží jako orientační doplnění pohledu současných nezletilých a nelze je zobecňovat na populaci českých středoškoláků.

Způsob analýzy

Uváděny jsou vážené podíly odpovědí. U otázek s možností více odpovědí může součet přesáhnout 100 %. Podmíněné otázky jsou vždy interpretovány pouze pro příslušnou část souboru. Pro doplňující srovnání současného užívání podle věku první zkušenosti byla použita anonymizovaná mikrodata.

Omezení

Výsledky nelze zobecnit na všechny české dospívající ani všechny mladé dospělé, protože výzkumný soubor byl záměrně omezen na osoby se zkušeností s nikotinem. Odpovědi o období před 18. rokem jsou retrospektivní a mohou být ovlivněny pamětí. Průřezový design umožňuje popsat souvislosti, nikoli prokazovat příčiny. Technická zpráva o metodě náboru a konstrukci vah nebyla součástí poskytnutých souborů; proto zpráva nepoužívá intervaly spolehlivosti ani tvrzení o kauzalitě.

Použité zdroje

- STEM/MARK (2026). Na věku záleží: tabulkové výstupy a anonymizovaná mikrodata, $n = 707$. Sběr dat 24.–28. 6. 2026.
- NA VĚKU ZÁLEŽÍ, z. ú. (2026). Doplňující dotazníkové šetření mezi 101 studenty středních škol v Jihočeském kraji ve věku 15–17 let. Nepublikovaný interní datový soubor a analytické zpracování, 29. 6. 2026.
- CHOMYNOVÁ, P.; DVOŘÁKOVÁ, Z. (2026). Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách 2024: výsledky průzkumu v České republice. Úřad vlády ČR. [Dostupné online](#)
- ČESKÁ OBCHODNÍ INSPEKCE (2026). Výroční zpráva 2025. [Dostupné online](#)
- STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV (2026). Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2025 – NAUTA. [Dostupné online](#)
- ČESKO (2017). Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, v účinném znění. [Dostupné online](#)
- WORLD HEALTH ORGANIZATION (2026). Tobacco and nicotine. [Dostupné online](#)
- SANEVITA (2026). O nás a odborný tým. [Dostupné online](#)
- INVEST GATE (2026). Profil skupiny a společenský přesah projektů. [Dostupné online](#)